



DE VRIJE WIL

Informatie uit de klassieke Vedanta traditie (Swami Dayananda Saraswati en James Swartz). Samengesteld, bewerkt en vertaald uit het Engels door Jivan Rethmeier. Vedantische kennis is gebaseerd op de ca. drieduizend jaar oude Veda's en vind haar weerslag o.a. in de Bhagavad Gita, Upanishads, Brahma Sutras. Deze oude en tijdloze kennis geeft antwoorden op verschillende onderwerpen die onze diepste levensvragen raken. Vedanta is een 'brahma vidya', een wetenschap van hoger bewustzijn ('awareness'), die het vrij zijn van beperkingen – ultieme innerlijke vrijheid – als het hoogste menselijke doel ziet. Het is een methode waarmee aangetoond wordt wie en wat we in essentie zijn.

De Basisvragen die we hebben over Vrije Wil



DE BASISVRAGEN DIE WE HEBBEN OVER VRIJE WIL ZIJN:

- ♣ Hebben we als menselijke wezens eigenlijk een vrije wil?
- ♣ En als we die hebben, in welke mate zijn we dan precies in staat om deze uit te oefenen?
- ♣ Er vanuit gaande dat we in staat zijn uit vrije wil te handelen, op welk levensdoel moeten we dit dan afstemmen?

Hoe deze vragen beantwoord worden hangt af van het perspectief van waaruit gekeken wordt:

(1) vanuit het perspectief van de absolute realiteit, onbegrensd puur bewustzijn (*het Zelf*). (2) vanuit het goddelijke perspectief (*Isvara – de creator*). (3) of vanuit het perspectief van het (*schijnbare*) individu (*de Jiva*).

1 – Vrije Wil gezien vanuit het Zelf

Het Zelf is de oergrond van alles en is zonder enig verlangen.

Vanuit het perspectief van het Zelf (*Brahman*) gezien is het antwoord op de vraag “hebben menselijke wezens een vrije wil?” een kort en bondig “nee”! Vanuit dit perspectief gebeurt er namelijk in het geheel niets, daar het Zelf de oergrond is van alles (*het is alles dat is*) en per definitie zonder enig verlangen is omdat het compleet is, vol, aldoordringend, actieloos. Alles dat in het Zelf verschijnt wordt gezien als een object. Daaronder vallen niet alleen materiële objecten maar ook mensen, het gehele universum en de historische tijdlijn van gebeurtenissen. En daar de essentie van elk object uiteindelijk altijd terug te brengen is tot puur bewustzijn (*awareness*), dat wat het gemeenschappelijke is in alles, is er alleen maar het Zelf, puur bewustzijn. In deze context is het concept van de “vrije wil” dus volslagen irrelevant.

** Zelf: een vertaling van “Brahman” of “Atman”, waarmee verwezen wordt naar het onbegrensde, non-duale, pure bewustzijn (awareness), de absolute realiteit; dat waar alles uit ontstaat, in verschijnt en door gezien wordt. Het Zelf is geen object dat door ons verkregen of bereikt kan worden, het is wie we zijn. Het verwijst naar de natuur van ons bestaan, naar bewustzijn en onbegrensdheid.*

Vedanta



Vrije Wil gezien vanuit Isvara – het Goddelijke

Vrije Wil | pag. 2

Isvara, de creator (*het macrokosmische causale lichaam*) is de onpersoonlijke intelligentie die ten grondslag ligt aan het manifeste universum en die ontstaat door een merkwaardige samenkomst van PUUR BEWUSTZIJN en een kracht die daarin inherent aanwezig is, ONWETENDHEID genoemd, of MAYA. Het is net alsof puur bewustzijn in de ban raakt van die kracht en de eigen ware natuur “vergeet” om zich vervolgens te manifesteren als het relatieve (*schijnbare*) universum. Er valt niet uit te leggen HOE dit verschijnsel plaatsvindt (*absoluut bewustzijn is immers non-duaal*) of WAAROM (*absoluut bewustzijn heeft immers geen verlangens*). Vanuit Isvara's perspectief gezien vinden er vele gebeurtenissen plaats en voeren ontelbare personen acties uit. Het is alleen en uitsluitend Isvara die alles overziet dat zich afspeelt op de grofstoffelijke (*materiële*) en subtiele (*immateriële*) niveaus in het dharma-veld, en die alles orkestreert en ten uitvoer brengt. Het dharma-veld bepaalt welke kwaliteiten, in welke verhoudingen, aan wie gegeven worden. In gepersonifieerde termen zou je hier kunnen spreken van “ISVARA'S WIL”. Ook vanuit deze zienswijze is er dus au fond geen vrije wil voor het (*schijnbare*) individu.

Vrije Wil gezien vanuit het individu – de Jiva

Vanuit het individu gezien lijkt vrije wil niet alleen te bestaan, maar is het ook een waardevol gereedschap dat ons helpt laveren door het onvoorspelbare veld van de (*schijnbaar dualistische*) realiteit. Het individu lijkt volledig in staat om zijn of haar vrije wil uit te oefenen teneinde verlangens te vervullen en dharmisch te handelen, doch... wat is de rol van de vasanas die ons beïnvloeden?

Het proces van de schijnbare Vrije Wil.

Het universele dharma heeft het zo georganiseerd dat alle manifeste objecten in de schijnbare realiteit een bepaalde levenscyclus doormaken. Krishna zegt in de Bhagavad Gita: “Zij die in een lichaam leven zullen geboorte, kindertijd, jeugd, ouderdom en dood ervaren.” De cyclus die beschreven wordt geldt niet alleen voor mensen, doch voor elk object, of het nu met levendheid bezielde is of niet. Alles dat “gecreëerd” wordt of manifest raakt is onderworpen aan een bepaalde “groei”. Deze groei heeft een hoogtepunt, waarna een neerwaartse lijn volgt die uiteindelijk tot het einde van het object leidt.

Ook al hebben vasanas geen levendheid van zichzelf, ze zijn wel een integraal aspect van de levendheid die toegeschreven wordt aan menselijke wezens. Ze zijn te vergelijken met subtiele organismen die parasiteren op hun gastheer. Hoe het ook zij, vasanas komen voort uit Isvara en maken dezelfde levenscyclus door als alle andere objecten. VASANAS hebben dus een EIGEN LEVENSCYCLUS zou je kunnen zeggen.

Vasanas: indrukken uit het verleden die zich naar buiten toe uitdrukken als gewoonten, verlangens en angsten en als een duidelijke voorkeur voor het ene en een afkeer van het andere.

Vedanta



Vrije Wil gezien vanuit het individu – de Jiva

Vrije Wil | pag. 3

Als een bepaalde vasana zich ontwikkelt en krachtiger wordt, zal de persoon waarmee die vasana geassocieerd is (*waar doorheen de vasana zich uitdrukt*) steeds sterker beïnvloed worden door die vasana in zijn of haar denken, spreken en doen. Neemt de vasana daarentegen in kracht af, dan zullen ook de dwangmatige neigingen van de persoon geleidelijk aan afnemen.

Op het eerste gezicht lijkt het misschien alsof de persoon bewust kiest om al dan niet toe te geven aan een vasana, doch in werkelijkheid is het tegenovergestelde het geval. Het stadium van de kracht die de vasana heeft op enig moment, is op dat moment de belangrijkste factor voor de beslissingen die het individu neemt met betrekking tot zijn of haar gedrag. Deze “beslissingen” zijn slechts de vasanas die zich spontaan uiten conform het huidige stadium in hun “levenscyclus”.

Het proces dat veroorzaakt wordt door de natuurlijke levenscyclus van de vasanas creëert de ILLUSIE VAN EEN INDIVIDUELE VRIJE WIL, doordat de mate van invloed die de vasanas uitoefenen het individu aanzet tot het maken van verschillende keuzes met betrekking tot een bepaald doel, dat overigens opgesteld werd door de vasanas!

De mate waarin het individu beïnvloed wordt door zijn of haar vasanas bepaalt in hoeverre het van daaruit – onbewust – gestuurd wordt in denken, spreken en handelen. Het bepaalt de keuzes, voorkeuren en weerstanden van het individu, wat het wil en wat het niet wil. In die zin zijn we dus niet de “doeners”, doch “worden we gedaan” door onze vasanas.

Voorbestemming & Vrije Wil

Het vergt alertheid en gedegen zelfonderzoek om zodanig te kunnen reageren op onze door de vasanas gestuurde impulsen, dat het ons helpt ons hoogste doel (*ultieme vrijheid*) te bereiken en niet in onwetendheid en automatisme vast te blijven zitten. Het is ironisch dat datgene wat we doen vanuit onze “vrije wil” juist ons causale programma (*vasana's en de eruit voortvloeiende conditioneringen*) en daarmee onze voorbestemming blootlegt! Voorbestemming en vrije wil blijken au fond hetzelfde te zijn.

De Analogie van het Computerspel

Elke mogelijke zet die je ook maar kunt doen in een game werd al ingeprogrammeerd voordat je het speelt. Het lijkt alsof je onafhankelijke zetten doet om het spel te winnen. In realiteit is het echter al voorbestemd, daar je alleen de zetten kunt doen die al in het programma ingebouwd zijn. Isvara of het Dharma-veld is “degene” die de game in werkelijkheid speelt!

Vedanta



Vrije Wil & Dharma

Vrije Wil | pag. 4

Isvara regeert over het Dharma-veld.

Als je denkt dat jij de “doener” bent (*de persoon, het ego*), dan heb je in bepaalde mate een – begrensde – vrije wil. Dat wil zeggen dat je schijnbaar vrij ben om het ene object boven het andere te verkiezen, conform je natuur of je conditionering. Het dharma-veld werkt volgens bepaalde wetmatigheden en als deze begrepen en gevolgd worden dan is het mogelijk om succes te hebben. Als dat niet zo was dan zou MOKSHA – vrijheid van de schijnbare realiteit – immers nooit een optie zijn voor ons.

De schijnbare realiteit is NIET ECHT, en dus is het mogelijk om “actie te ondernemen” – zelfonderzoek – om er vrij van te geraken. Ware het werkelijk ECHT, dan zou niemand er vrij van kunnen komen. Als je de dharmische wetten toepast, de juiste acties doet op het juiste moment, dan zullen de verlangde resultaten meestal wel bereikt worden. Er is echter geen garantie, daar Isvara het dharma-veld regeert en eerst zorg draagt voor de noden van het totale veld.

Het feit dat Isvara “de leiding”, heeft betekent niet dat de schijnbare vrije wil van het individu niet gebruikt moet worden. Wanneer onze verlangens en daden stroken met de dharma die regeert over de werking van de manifeste schijnbare realiteit, dan zijn we instrumenten van Isvara's “wil”. Ons leven draagt bij aan de rimpelloze werking van het universum en wordt gekarakteriseerd door de voorspoed die er de consequentie van is. Als onze daden echter dharmische grenzen overschrijden, dan zullen we conflict en onrust ervaren. We zullen in meer of mindere mate lijden, afhankelijk van de aard van de daden; immers, “alles dat rondgaat komt onherroepelijk weerom”. Hoe ernstiger de grensoverschrijding, hoe heftiger de consequenties die ons ten deel zullen vallen.

Als we streven naar een rustige en vredige mind die in staat is om succesvol zelfonderzoek te doen, dan is het een absolute vereiste dat al onze daden in overeenstemming zijn met dharma. Dat wil zeggen dat het onderscheidingsvermogen van het intellect gebruikt wordt om bij elke situatie in te schatten wat “het juiste” is om te doen. Met andere woorden welke respons levert de grootste mate van innerlijke vrede op, en de minste kans op schuldgevoel.

_____ *

God (of Isvara): de personificatie van het collectieve dharma (het geheel van fysieke, psychologische en ethische/morele wetten) dat de werking van het manifeste universum beheerst. Het is de onpersoonlijke intelligentie waardoor het universum geïnformeerd wordt en kan functioneren volgens de wetmatigheden waaruit het bestaat. | **Individu:** een uniek complex van specifieke kenmerken van mind, lichaam en zintuigen, de begrensde identiteit die we denken te zijn (degene die in je paspoort staat). | **Karma:** karma heeft niet alleen betrekking op actie, maar ook op de resultaten van actie. In de meest brede zin verwijst karma naar alles dat verandert. | **Object:** alles dat waargenomen, voorgesteld of ervaren wordt is een object, terwijl ik het subject ben waardoor alle objecten gekend zijn.

Vedanta